

GAZIANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Küreselleşmenin Rusya'nın Güvenlik Anlayışına Etkileri: Tehditler ve Cevaplar

The Effects of Globalization on Russia's Security Approach: Threats and Response

Kürşat KAN^{a*} Hakan ULU^b

^aDr. Öğretim Üyesi, Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler, Konya / TÜRKİYE

ORCID: 0000-0003-2195-2556

^bDoktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler, Konya / TÜRKİYE

ORCID: 0000-0002-9368-1321

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 24 Mart 2022

Kabul tarihi: 2 Temmuz 2022

Anahtar Kelimeler:

Küreselleşme,

Rusya,

Uluslararası Güvenlik

ÖZ

Kültürel, enformasyonel, teknolojik, ekonomik, siyasi ve askeri gelişmelerin ve bu gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan ittifakların ve süreçlerin sonucu olarak görülen küreselleşme tarihin her dönemi ile ilişkilendirilebilecek bir kavramdır. Bu kapsamda çalışmanın amacı küreselleşmeye dair kavramlaştırmaların analizini yaparak küreselleşmenin Rusya açısından nasıl anlaşıldığını ve küreselleşmenin Rusya Federasyonu'nun Vladimir Putin Dönemi güvenlik anlayışına etkilerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda küreselleşme kavramının gelişimine ve Rusya tarafında küreselleşmenin nasıl algılandığına dair bir perspektif oluşturulmuştur. Sonrasında yakın çevresinde ve dünyanın geri kalan bölgelerinde siyasi, askeri ve ekonomik rakipleriyle olan mücadelesi çerçevesinde küreselleşmenin Rusya'nın güvenliğine etkileri, Rusya Federasyonu'nun küreselleşme karşısındaki ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesi karşısındaki tutumu değerlendirilmiştir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received March 24, 2022

Accepted July 2, 2022

Keywords:

Globalization,

Russia,

International Security

ABSTRACT

Globalization, which is seen as a consequence of cultural, informational, technological, economic, political and military developments and the alliances and processes that emerged in accordance with these developments, is a concept that can be linked to each and every period of history. In this context, the aim of the study is to analyze various conceptualizations of globalization and to reveal how globalization is understood by Russia and the effects of globalization on the perception of security in the Russian Federation during the Vladimir Putin Era. In this connection, a perspective was created regarding the development of the concept of globalization and how globalization is perceived by Russia. Then, the effects of globalization on Russia's security, the attitude of the Russian Federation towards globalization and NATO's eastward expansion were evaluated within the framework of Russia's conflict with its political, military and economic rivals in its immediate environment and in the rest of the world.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: kursatkan@selcuk.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

This study aims to describe how globalization is interpreted and understood by Russia in terms of its security in Russian Federation and Vladimir Putin. To fulfill this aim, first the theoretical conceptualizations of globalization are reviewed and then the article explains how the globalization effects Russia's security concerns and what attitudes toward globalization and the eastward expansion of NATO are adopted by Russia, which is struggling with its political, military, and economic rivals in its immediate environment and in the rest of the world. Globalization, which is a multidimensional process that connects countries economically, politically, socially, technologically, financially, geographically, and culturally through information networks, maintains its currency in international relations analysis. In today's world, globalization effects the security perceptions of states. Threats such as terrorist organizations operating on a global scale, cyber-attacks and hybrid wars cause a change in the perception of global security. Moreover, because of such threats, states question the effectiveness of international institutions and international law. In this regard, globalization has become a questionable issue for Russia especially after the end of the Cold War, the military activities of NATO, which is positioned as a global organization of security, and the ongoing discussions concerning its expansion to the east. During the Cold War, NATO was seen as a tool to prevent the expansion and impact of the USSR in Europe. After the Cold War, its function underwent a thorough transformation. It has become a global institution that performs different kinds of activities in various parts of the world and undertakes new tasks other than security. The eastward expansion of NATO has led to the emergence of conflicting views. According to one view, the enlargement of NATO would bring about positive developments in the countries of the region, including the Russian Federation. According to the other view, since the USSR collapsed, NATO completed its task and enlargement would change Russia's perception of threat, which in turn might lead to serious consequences. From the disintegration of the USSR until 2000, the Russian Federation turned to regional policies in accordance with the near abroad doctrine. After the year 2000, when Vladimir Putin became the head of state, the Russian Federation began to develop economically as a result of the increase in oil and natural gas prices and exports, and the developing economy paved the way for the modernization of the Russian army in accordance with the technological advancements. The process called color revolution, which started in Georgia in 2003, Ukraine in 2004 and Uzbekistan in 2005, raised the perception of threat to a higher level from the immediate vicinity of the Russian Federation. In this context, Vladimir Putin stated at the Munich Security Conference in 2007 that the era of a unipolar world had come to an end. Then, with the military intervention in Georgia in 2008, the Russian Federation demonstrated its willingness to use force against NATO's activities in the region. In the process of NATO's eastward expansion, as a result of the struggle for political influence between the West and Russia between 2004 and 2014, Crimea was occupied and annexed in 2014, and Donetsk and Lugansk regions came under the control of pro-Russian separatist forces. With the security memorandum signed in Budapest by the Russian Federation, England, the USA, and Ukraine in 1994 after Ukraine gained its independence, Russia, the USA, and the UK became the guarantors of Ukraine's independence, sovereignty, and existing borders. These countries also pledged to defend Ukraine against any military aggression. However, with the political and military intervention of the Russian Federation on Ukraine, this memorandum in general have been violated. Russia has positioned the Central Asian countries as buffer states against the USA and China and aimed to limit the influence of the USA and China on these countries, thanks to the relations it has established with these countries. In addition, Russia aimed to eliminate, through use of force, the existing dangers facing it in the South Caucasus with the Georgian war, in Eastern Europe with the intervention in Ukraine, and in the Middle East with the intervention in Syria. After 2000, Russia prepared some strategy documents to determine the foreign policy of the Russian Federation to deal with the threat posed by NATO's enlargement and it put them into practice. The Russian Federation, which consolidated its economic, political, and military power after the interventions in Georgia (2008), Ukraine (2014) and Syria (2015), created the most comprehensive foreign policy concept in the period of Vladimir Putin in 2016. In accordance with this new conceptualization, targets were determined to increase the effectiveness of Russian culture in a global sense, and to identify and eliminate the threats posed by the globalization process. Although a global war had not been foreseen, this new conceptualization emphasized that the crisis and conflicts that might occur near abroad of the Russian Federation would increase the security risks. It was further stated that the enlargement policy of NATO and the European Union was damaging the relations between Russia and the West. In this context, the scope of NATO-Ukraine relations that started in 1991 developed rapidly, and Russia reacted firmly to the announcement of Ukraine's membership to NATO as a constitutional target with the amendment made in the Ukrainian constitution in 2019. Accordingly, a statist mentality and nationalist movements gained strength in Russia again and NATO enlargement was considered a threatening development. As a result of the heated debates that began at the end of 2021 within the framework of Ukraine's membership to NATO, the Russian Federation started to conduct military exercises on the border line between Belarus and Ukraine. The Russian Federation demanded that security guarantees be given to it by the USA and NATO, and during this period, it maximized its military activity on the Ukrainian border. In an article titled "On the Historical Union of Russians and Ukrainians" published in July 2021, Vladimir Putin referred to the historical unity of the Russian and Ukrainian peoples and emphasized the geopolitical importance of Ukraine for Russia, describing Ukraine's close relations with the West as the most important threat to the Russian Federation. In this context, on the pretext of increasing aggression by Ukraine and with the purpose of protecting the Russian people, the Russian Federation recognized the independence and sovereignty of the Donetsk People's Republic and the Lugansk People's Republic and signed a friendship and mutual aid treaty with these two Republics. On February 24, 2022, it launched a large-scale military intervention against Ukraine on the grounds that its security demands were not met by the USA and NATO. This intervention was named by Russia as a "Special Operation aimed at combating Nazism and rescuing and liberating Russian nationals who suffered genocide in Ukraine". This military intervention had two important consequences. The risk of an intervention like the one in Ukraine emerged in the countries in the immediate vicinity of the Russian Federation, and the debates among EU states regarding Russian aggression gave way to increasing unity and solidarity within NATO. In addition, the sanctions imposed on the Russian Federation due to the intervention in Ukraine and the termination of the activities of global companies in Russia led to comments that the West was putting an end to the process of Globalization.

Giriş

Bir kavram olarak küreselleşme dünyanın iç içe geçmesini ve bütün olarak dünyada ortak bilincin yoğunlaşmasını ifade etmektedir. Günümüzde küreselleşme ile açıklanan süreçler ve eylemler neredeyse asırlardır devam etmektedir, fakat küreselleşme tartışması Soğuk Savaş sonrası dönemde yoğunlaşmıştır (Robertson, 1992, s. 8). Küreselleşme süreci çok sayıda etkenin ortaya çıkması sonucunda uluslararası sisteme hâkim olmuştur. Bu etkenler teknolojik ideolojik ve ekonomik faktörler olarak üç ana başlıkta toplanmaktadır (Topuz, 2016, s. 17). Küreselleşmeyi, ülkeleri bilişim ağları aracılığıyla ekonomik, siyasal, sosyal, teknolojik, finansal, coğrafi, kültürel ve ekolojik olarak birbirine entegre eden çok boyutlu bir süreç olarak tanımlayabiliriz. Küreselleşme dünyanın çeşitli bölgelerinin birbiriyle olan bağları ve bunların zaman içindeki değişimleri ile de ilişkilidir (Held vd. 1999, s. 484).

George Ritzer (2010, s. 28) küreselleşmeyi: “Artan likiditeyi ve insanların, nesnelerin, yerlerin ve bilgilerin artan çok yönlü akışlarının yanı sıra bu akışlara engel olan veya bu akışları hızlandıran, karşılaştıkları ve oluşturdukları yapıları içeren gezegenler arası bir süreç veya süreçler dizisi” olarak tanımlamaktadır. Robert Keohane (2002, s. 193-194) küreselleşme sürecini: “Sermaye ve malların, bilgi ve fikirlerin, insanların ve gücün yanı sıra çevresel ve biyolojik olarak ilgili maddelerin (asit yağmuru veya patojenler gibi) akışları ve etkileriyle birbirine bağlanan çok kıtali mesafelerde karşılıklı bağımlılık ağlarını içeren bir dünya durumu” olarak açıklamaktadır. Ancak bu karşılıklı ilişkiler ağının küresel olabilmesi için bölgesel ağların yanında kıtalar arasında da bir bağ kurması gerekmektedir. Makarychev ve Sergunin (2000, s. 398) ise küreselleşmeyi: “Ortak üretim ile teknolojik, yönetsel, sosyolojik ve kültürel ortak değerlerin dünyanın her yerinde aynı şekilde tezahür ettiği bir süreç ve tüm bu değerlere sahip tek toplum” olarak tanımlanmaktadır. Tüm bu tanımların ötesinde Manuel Castells (2008, s. 99) küreselleşmeyi kısaca “ağ toplumu” kavramlaştırmasıyla enformasyonel, küresel ve ağ örgütlenmesine dayalı ekonomi olarak açıklamaktadır.

Doksanlı yılların sonunda dünyada yaşanan belirsizliğin nasıl kavramlaştırılacağına dair tartışmalar başlamıştır. Belirsizlik değişimin yönü ve anlamı yanında değişimin kendisinin temsili konusunda da ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kavramlaştırma çabaları üç yaklaşımda açıklanmıştır: Değişim, dönüşüm ve süreç (Shaw, 2000, s. 7). Küreselleşme uluslararası finans sistemini, ulus-devletin tüm eksikliklerini, hukuki ve siyasi önlemler ile aşarak birleştirmeyi hedefleyen ekonomi politikalarını içermektedir (Bourdieu, 2006, s. 155). Ekonomiyle birlikte siyasal, sosyal, teknolojik, finansal, coğrafi, kültürel ve ekolojik etkileşimler ‘zamansal-alansal’ yaklaşımın ana gövdesini oluşturmakta ve teknolojik gelişmelerin küresel doğası uzak mesafelerdeki toplumlara zamansal kısıtlamalardan arındırmaktadır (Giddens, 2000, s. 44). ‘Zaman/mekân sıkışması’ ise insanlığın tüm bu parametrelerinde meydana gelen çok merkezli dönüşümü ifade etmektedir. Bu bağlamda küreselleşme bazı kesimler tarafından evrenselleşme, bazıları tarafından ise yerelleşme şeklinde algılanmaktadır (Bauman, 2012, s. 8).

Küreselleşmenin siyasal ve ekonomik boyutu İngiltere ve ABD’nin öncülüğünde “teoride Neoliberalizm”, “siyasette Washington uzlaşması” olarak IMF ve DTÖ gibi kuruluşların öncülüğünde yaygınlaştırılmıştır (Wallerstein, 2011, s. 151). Fukuyama (1989, s. 3-4) Liberal demokrasilerin komünizm ve faşist yönetimler karşısındaki bu başarısını “insanlığın ideolojik evriminin son noktası” ve “nihai insani hükümet biçimi” olarak nitelendirmiş ve küreselleşme sürecinin tarihin sonu olabileceğini değerlendirmiştir. Küreselleşme çok az egemen devletin sözünün ulusal finans alanlarının bütününde geçerli olmasının yolunu açmıştır.

Günümüzde uluslararası sistem, kendi içinde çatışan oluşumların birbirlerini desteklemesiyle şekillenmektedir. Modern uluslararası sistem ekonomi açısından küresel, ekonominin paylaşılan değerleri açısından evrensel ve eylemleri açısından da uluslar üstü bir nitelik taşımaktadır. Ancak bölgesel örgütler, ulusal kimlikler ve etnik milliyetçilik politikalarıyla dünyada farklılaşmalar ortaya çıkmaktadır (Kan, 2011, s. 2). Kapitalist uluslararası sistem merkez ve çevre olarak nitelendirilen iki bölgeden oluşan bir sistem olarak kurgulanmıştır. Merkez devletleri zengin, çevre devletleri fakir olduğundan bu iki bölge arasındaki ilişki merkezdekileri daha zenginleştirecek, çevredekileri daha fakirleştirecek bir şekilde yürüyen küresel işgücü dağılımı tarafından yönlendirilmektedir (Aydın, 1996, s. 85). Bu bağlamda küreselleşmeyi Rusya'nın ulusal güvenliğine tehdit olarak değerlendirenler günümüzde küreselleşmenin, zengin ve fakir ülkeler arasında derin bir ayrılık oluşturduğunu ve tüm dünyada sosyo-kültürel ayrışmayı büyüten, neoliberal ekonomik ilkeler bağlamında uygulandığını savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre küreselleşmenin şu anda uygulanan şeklinin, politik alanda hegemonik düzeni sürdürmeyi hedefleyen, finansal ve teknolojik açıdan gelişmiş ülkeler için faydalı olduğunu değerlendirmektedir (Voloh & Vasilyeva, 2012, s. 306).

Soğuk Savaş sonrasında güvenlik kavramı dünyadaki değişimden payını almış, tehdit unsurları dönüşüme uğramış, tehditler farklılaşmış ve çeşitlenmiştir. Bu dönüşümler ulus-devlet anlayışının güvenlik yaklaşımını değiştirmiştir. Bu sebeple yeni bir güvenlik kavramına ve politik yaklaşıma ihtiyaç duyulmuştur (Kan, 2011, s. 4). Bu dönemde neoliberalizm ve küreselleşme bağlamında jeopolitiğin öneminin azaldığı, ulus-devlet egemenliğinin son bulduğu ve sınırların ortadan kalktığı gibi görüşlere rağmen küreselleşme jeopolitiğe daha kesin bir anlam kazandırmıştır. Bu bağlamda, belirli aralıklarla yayınlanan güvenlik stratejileri küreselleşmenin jeopolitiği konusunda Rusya'nın yaklaşımının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir (Baysoy, 2009, s. 72).

Küreselleşme dünya politik düzenini liberal demokrasiye yönlendirmiş, ancak küreselleşme sürecinde bazı ülkeler demokratik sistemlerini ilerletirken, bazılarının geriye gitmiştir (Kollmeyer, 2014, s. 179). Bu bağlamda Sovyetler Birliğinin çöküşüyle birlikte Rusya'da ülke içinde yerleşme hareketi başlamış, ülke dışında yakın çevresini ilgilendiren konularda tehdit oluşturabilecek durumlar Rusya'nın saldırgan realist politikalar uygulamasına sebep olmuştur. Bu makale küreselleşmeyi Rusya özelinde Vladimir Putin dönemini güvenlik boyutuyla incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede Rusya açısından küreselleşmenin nasıl algılandığı ortaya konularak küresel tehditler karşısında Rusya tarafından verilen tepkiler ve son olarak NATO'nun doğruya doğru genişlemesi Ukrayna krizi üzerinden tartışılacaktır.

Küreselleşmenin Rusya'nın Güvenlik Anlayışına Etkileri

Küreselleşme ile ilgili yapılacak tek tip bir kavramlaştırma küresel sorunların çözülmesi için farklı çözümlerinin önünü tıkama tehlikesini beraberinde getirmektedir. Bu durumda küresel toplumun geleceğinin tehlikeye düşeceği değerlendirilmektedir. Üstelik Neoliberal anlayış çerçevesinde yapılan bir küreselleşme kavramlaştırması sömürgeci uygulamaları hatırlatan "demokrasi ihracı" gibi yeni uygulamalara sebep olmaktadır. Küresel sistemin dengesi içinde mevcut askeri güç kapasiteleri değerlendirildiğinde savaşların konvansiyonel yöntemlerle değil, ideolojik ve radikal terör örgütlerinin katıldığı hibrit yöntemlerle yürütüleceği öngörülmüştür (Ateş, 2006, s. 37). Küreselleşme sürecinde ülkelerin güvenlik algılarında derin dönüşümler meydana gelmiştir. Devlet dışı aktörlerin sürece katıldığı çok taraflı, askeri, ekonomik ve çevresel boyutları içeren hibrit tehditleri belirlemenin zorlaştığı yeni bir güvenlik/güvensizlik ortamı meydana gelmiştir. Bu kapsamda siber ve ekolojik terör gibi yeni tehditler varlık göstermeye başlamış; bireysel, çevresel ve

ekonomik güvenlik daha önemli hale gelmiş ve geleneksel tehditler dönüşerek hibrit tehditler halini almıştır (Karabulut, Güz 2009, s. 7). Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle iç ve dış güvenlik ortamı farklılaşmış; polis, asker, gerilla ve terörist gibi kavramlar iç içe geçmiş ve sınırların sembolik anlam ifade etmeye başladığı yeni bir dönem başlamıştır. Bu çerçevede nispeten istikrarlı bölgelerde bulunan devletler, küreselleşme baskısına en çok maruz kalan ülkeler olarak görülmektedir. Bu devletler küreselleşmenin getirdiği tehditler ile mücadele için ulusal güvenlik kurumlarını dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu kurumsal dönüşüm konvansiyonel olmayan tehditleri de içererek güvenlik anlayışı derinleştirilmektedir. Çatışma bölgeleri ile çevrili devletler ise egemenliklerini korumak adına küreselleşmenin tehditlerine karşı direnç geliştirmekte ve askeri güçlerini küreselleşme baskısını azaltmak amacıyla kullanmaktadırlar (Ağır, 2015, s. 110-112).

Rusya’da realist yaklaşımı benimseyenlerden Alexander Sergunin (2005, s. 126-127) küreselleşme konusuna şüpheci yaklaşmakta ve küreselleşmenin uluslararası ilişkilere etkilerinin abartıldığını düşünmektedirler. Ona göre “güç siyaseti, güç dengesi ve ulusal çıkarlar” hala politikanın en önemli araçları olarak görülmektedir. Küreselleşme uluslararası sistemin askeri yapısının güçlendirilmesi ve hegemonik siyasi kontrol kalıplarının ortaya çıkışı ile ilişkilendirilmekte ve sömürgeleştirmenin bir aracı olarak görülmektedir. Bu kapsamda Rus realistlerin en önemli tedirginlikleri gelecekte küreselleşme sebebiyle devletlerin egemenliklerinin ve kontrollerinin azalmasıdır. Rusya’da liberal yaklaşımı benimseyenler uluslararası ilişkilerde önemini kabul etmelerine rağmen devletleri gerçek aktörler olarak görmemektedir. Onlara göre uluslararası hukuk ve kurumlar küresel siyasette adaleti sağlayabilecek yegâne kurumlardır. Rusya’da liberal yaklaşımı benimseyenler, liberal siyasi ve ekonomik alanda küresel yönetimi güçlendiren uluslararası hukuk sisteminin devletleri küresel anarşiden koruduğu görüşünü savunmaktadır. Liberaller küreselleşmeyi karşı konulamaz bir güç ve aynı zamanda Rusya için bir fırsat olarak görmektedir. Rusya’da küreselci yaklaşım ulus-devlet egemenliği yerine küresel sistemin hegemonyasını kabul etmektedir. Bu bağlamda ulus-devletlerin küresel dinamikler karşısında savunmasız olduğunu, bu süreçleri kontrol edecek yapılara sahip olmadığını, dikte edilen küresel kurallara uyulması gerektiğini, küresel yönetim sisteminin hükümetlerin yerini aldığını ve onların üzerinde nüfuz sahibi olduğunu savunmaktadır (Sergunin, 2005, s. 128-131).

SSCB’nin dağılmasıyla birlikte yeni kurulan Rusya Federasyonu’nun ülke içindeki Atlantikçiler/Batıcılar olarak adlandırılan gruplara karşı duruşunu temsil eden ve özellikle Vladimir Putin’in devlet başkanı olmasından sonraki süreçte daha görünür ve etkin olmaya başlayan Yeni Avrasyacılık hareketinin önemli savunucularından Alexander Dugin küreselleşmenin iki tür sınıflandırmasından bahsetmektedir. Gerçek Küreselleşme olarak adlandırdığı ilk küreselleşmeyi Batı’nın ekonomik, politik, kültürel, teknolojik ve bilgi kodlarının tüm dünya devletlerine dayatılması olarak ifade etmektedir. Bu küreselleşme ile zengin Batının fakir ülkeler üzerinde liberal ekonomik düzen aracılığıyla hegemonya kurarak dünya hâkimiyetini güçlendirmeye çalıştığı, fakir ülkelerin egemenliklerini kaybederek küresel sisteme entegre oldukları, bu sisteme entegre olmayan ülkelerin dışlandığı, şer eksenini olarak nitelendirildiği ya da parya ülkeler haline getirildiği savunulmaktadır. Bu küreselleşme türü ABD ordusu ve müttefiklerinin dünyanın her tarafında kontrolü eline aldığı tek kutuplu küreselleşme olarak kavramlaştırılmaktadır (Dugin, 2007). Potansiyel/Olası Küreselleşme olarak adlandırılan diğer tür ise: Batı’nın herkese tek bir ekonomik, kültürel, politik, bilgisayarlı değer modeli dayatmasından ziyade “küresel bir deneyim alışverişi” olarak nitelendirilen farklı konulardaki iş birliğini ve etkileşimi ifade etmektedir. Aynı zamanda insani küreselleşme olarak da adlandırılan bu türde sömürgecilik reddedilmektedir. Çok kutupluluğu savunan bu tür “yerel küreselleşme” ya da “geniş alanların küreselleşmesi” olarak da

değerlendirilmekte ve Avrupa Birliği ile Avrasya Birliği bu küreselleşmeye örnek olarak gösterilmektedir. Potansiyel küreselleşme aynı zamanda hali hazırda var olan gerçek küreselleşmeye alternatif olarak gösterilmektedir (Dugin, 2007).

Küreselleşme belirli bir süreç içinde ortaya çıksa da Rus siyaset ve akademi çevresi küreselleşmeyi kavramada gecikmiştir. Rus güvenlik stratejileri büyük oranda küreselleşmenin dünya üzerindeki etkilerinin yorumlanması çerçevesinde şekillenmektedir. Rus güvenlik anlayışı dar ve askerî açıdan yorumlanan geleneksel güvenlik düşüncesini genişletmiş ve Rusya Güvenlik Yasası (Yeltsin, 1992) ile güvenliğin askeri yönü dışında ekonomik, sosyal, enformasyonel ve ekolojik yönleri de ele alınmaya başlanmıştır. Ayrıca yeni güvenlik anlayışının yanında küreselleşme sürecinde ulusal ve uluslararası politikanın güvenlik anlayışının merkezinde sert güçten yumuşak güce doğru değişim eğilimi olduğu değerlendirilmiştir. Başlangıçta uluslararası aktörlerin Rusya'nın bütünlüğüne karşı tavırlarından çekinen yönetimler zamanla yarı izolasyoncu ve tek taraflı müdahalelerden iş birliği modeline ve çok taraflı çözüm projelerine yönelmiştir. Yumuşak güvenlik anlayışıyla birlikte NATO gibi eski aktörlerin yeni güçlüklerle mücadele stratejileri ve yetenekleri sorgulanır hale gelmiştir. Baltık Denizi Devletleri Konseyi, Barents-Avrupa-Arktik Konseyi ve Arktik Konseyi gibi yeni aktörler ise yeni problemler ve aktörler ile mücadele için kurgulanmıştır (Sergunin, 2005, s. 118-119).

SSCB'nin en güçlü olduğu dönemde Rus kültürü daha geniş bir coğrafyada yaygınlaşmıştır. Ancak SSCB'nin çöküşüyle birlikte Rusya'nın bu gücü giderek azalmış ve Rus kültürü de etkisini yitirmeye başlamıştır. Soğuk Savaş sonrası yeni dünya düzeninde askeri stratejiler ve güç kullanımı konusunda eğilimler bölgeselleşmeye doğru yönelmiştir. Bölgeselleşme Rusya'nın devlet dışındaki askeri güçlerini azaltmasına neden olmuştur. Bu dönemde Rusya küresel askeri kapasitesini kaybetmiş, tüm stratejisini ve gücünü yakın çevresine odaklamıştır (Huntington, 2015, s. 81-122). 1996 yılında Rusya, Çin, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan'ın katılımıyla oluşturulan Şanghay İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) Rusya için önemli bir stratejik pencere açmıştır. Çin, Batı'ya açılmanın bir yolu olarak gördüğü Orta Asya'yı zengin yeraltı kaynakları sebebiyle "stratejik değeri yüksek bir ara bölge" olarak nitelendirmiş ve geleceği için stratejik bir bölge olarak görmüştür. Bu sebeple Orta Asya'da Rusya ve Çin hem partner hem de rakip olarak ABD karşısında birlikte hareket etmektedir (Perovic, 2004, s. 352).

Rusya, Orta Asya bölgesinde kendi güvenliği açısından planlı politikalar yürütmektedir: Bunlar: Sovyet sonrası alanda kendisi dışında bir güç ve etki mekanizmasını engellemek, kendisine yakın hükümetleri desteklemek ve ABD ile Çin'in etkisini azaltmak veya tamamen engellemek olarak özetlenmektedir (Demirel, 2019, s. 253). Ayrıca Rusya, ABD'nin Kırgızistan gibi ülkelerde kurduğu askeri üsler ile bu ülkelerle yakın ilişkiler kurması ve Çin'in Konfüçyüs Enstitüsü ve Bir Kuşak Bir Yol vizyonu ile Orta Asya ülkeleri üzerinde tahakküm oluşturması tehlikeleriyle mücadele etmek durumunda kalmaktadır (Nogayeva, 2012, s. 187-198).

Rusya Federasyonu Ulusal Güvenlik Konseptinde (Yeltsin, 1997): "Asya ve Pasifik bölgesinde devam eden entegrasyon sürecinin dışında bırakılmasının Avrupa, Yakın Doğu, Merkez ve Güney Asya ile Asya ve Pasifik bölgesinde ulusal çıkarları olan bir Avrasya gücü olan Rusya için kabul edilemez olduğu" ifade edilmiş ve Rusya Federasyonu kendisini bölgesel bir güç olarak tanımlamıştır. Ayrıca Rusya'nın yakın çevresi ile ilgili tehdit algılamasının arttığı bir dönemde Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütüne yönelik tehditler belirlenmiş ve bu tehditler karşısında Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü ve yakın çevre ülkeleriyle iş birliği çerçevesinde cevap verilmesi öngörülmüştür. Rusya 2000 yılına kadar küreselleşme ve yerelleşme etkisiyle ekonomik ve askeri çerçevede ortaya çıkan tehditleri

bertaraf edebilmek için bölgeselleşmeye önem vererek ülkenin bir arada kalmasını sağlamaya çalışmıştır (Perovic, 2004, s. 350). 1998 yılında ortaya çıkan ekonomik kriz Rusya'nın uluslararası finans piyasalarında kırılma eğilimini artırmış, Rusya'nın güvenlik anlayışında ekonomik açıdan küreselleşmenin tehdit olarak görülmesine yol açmıştır. Kriz sonrası dönemde yeni Ulusal Güvenlik Konsepti (Putin, 2000) ile Rusya'nın önemli bir dış saldırı tehlikesine maruz olmadığı, aksine Rusya'nın güvenliğine yönelik en önemli tehdidin içerden yükseldiği ifade edilmiştir. Bu konseptte uluslararası terörizm Rusya'nın egemenliğine tehdit oluşturduğundan iç terörizm ve ayrılıkçı tehditler dış tehditlerle bir tutulmuş ve bunlara karşı uluslararası mücadele önerilmiştir.

Rusya Federasyonu açısından uluslararası alanda ortaya çıkan ana tehditler ile ilgili olarak belirli faktörler tespit edilmiştir. Bu bağlamda: “Belirli devletlerin ve hükümetler arası oluşumların Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) uluslararası güvenliği sağlamaya yönelik mevcut mekanizmalarının rolünü küçümsemesi; Rusya'nın dünyadaki siyasi, ekonomik ve askeri etkisinin zayıflaması tehlikesi; askeri-politik ittifakların pekiştirilmesi, NATO'nun doğuya doğru genişlemesi; Rusya sınırlarının yanı sıra başında yabancı askeri üslerin ve büyük birliklerin konuşlanması; kitle imha silahlarının ve bunların dağıtım araçlarının yayılması; Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki entegrasyon süreçlerinin zayıflaması; Rusya Federasyonu devlet sınırına ve Bağımsız Devletler Topluluğu üye devletlerinin dış sınırlarına yakın çatışmaların başlaması ve tırmanması ile Rusya'dan toprak talepleri” Rus güvenlik konseptinin tehdit algılamasını ortaya koymaktadır (Kurt, 2018, s. 106-107).

Bu güvenlik konsepti ile enformasyon alanında ulusal güvenliğe yönelik tehditlerde artış olduğu, bazı ülkelerin küresel bilgiye erişme ve onu yönetme konusunda aşırı davranışlar sergilediği, Rusya'nın ülke içi ve dışında enformasyon alanından dışlanma çabalarının olduğu belirtilerek Rusya'ya karşı dijital savaş açıldığı görüşü dile getirilmektedir. Bununla beraber bilgi teknolojileri sistemlerinin işleyişine, bilgi kaynaklarına ve güvenilirliğe dönük tehditlerin artması, bilgi kaynaklarına izinsiz erişme, NATO'nun kendi sorumluluk alanı dışında ve BM Güvenlik Konseyi'nin izni olmadan askeri güç kullanması gibi etkenlerin tüm dünyadaki stratejik saldırmazlık durumunu istikrarsızlaştırma tehlikesini içinde barındırdığı ifade edilmektedir. Bu durum bazı ülkelerin artan teknolojik üstünlüğü, yeni nesil silah sistemleri ve askeri teçhizat üretme yeteneklerinde artış ile silahlanma yarışında niteliksel bir aşamaya geçişin savaş türlerinde ve yöntemlerinde radikal değişimlerin koşullarını oluşturduğu belirtilmektedir (Putin, 2000).

Rusya Federasyonu'nun 2020 Yılına Kadar Ulusal Güvenlik Stratejisi (Medvedev, 2009) uluslararası tehditlerden çok ülkenin ve halkın güvenliğine yönelik tehditleri kapsamaktadır. Bu kapsamda Rusya bireylerin, toplumun ve devletin gelişimi için tehdit ve risk yaratan uluslararası sorunlar ile ekonomik küreselleşme bağlamında yeni bir ulusal güvenlik politikası uygulamaya başlamıştır. Bu çerçevede ulusal güvenliğe yönelik tehditlerin önlenmesi, sosyal istikrarın, etnik ve mezhepsel uyumun sağlanması, ulusal ekonominin mobilizasyon potansiyelinin ve büyümesinin artırılmasının yanı sıra devlet kurumları tarafından gerçekleştirilen işlerin kalitesinin artırılması ve etkili mekanizmalar kurulması öngörülmüştür.

Rusya 2008 yılından itibaren yapmış olduğu müdahalelerde uluslararası alanda Batı tarafından kullanılan bazı kavramları sahiplenmeye başlamıştır. Bu bağlamda Rusya Federasyonu insani müdahale, hukukun üstünlüğü ve iç işlerine karışmama gibi uluslararası hukuka ait birçok terimi yardım politikaları çerçevesinde uluslararası arenada Ukrayna ve Suriye müdahalelerinde kullanmıştır. Bununla birlikte uluslararası ve bölgesel çatışmalarda yardım kuruluşlarının önemini kavrayan Rusya yumuşak güç unsuru olarak bu kuruluşların

kullanılmasını amaçlamıştır. Bu çerçevede Rusya Federasyonu'nun Uluslararası Kalkınma Yardımı Alanında Devlet Politikası Konsepti (Putin, 2014) ile “Modern uluslararası ilişkiler sisteminin oluşturulması ve daha da geliştirilmesi konusundaki tarihsel sorumluluğunun bilincinde olan Rusya Federasyonunun, uluslararası kalkınma yardımını küresel ve bölgesel sorunları çözmek ve yeni zorluklara ve tehditlere yanıt vermek için etkili bir mekanizma olarak” gördüğü belirtilmekte ve Batı'nın geçmişte kullandığı yardım fonlarına atıfta bulunarak Rusya'nın bölgesel ve küresel etkinliğinin artırılmasında bu fonların önemine değinmektedir.

Rusya için en önemli küresel tehditlerden birisi küresel enformasyon süreçlerinin dışında tutulma riskidir. Bu sebeple Rusya Federasyonu Bilgi Güvenliği Doktrini (Putin, 2016). Bu güvenlik doktrini ABD'nin tekelinde olan internet altyapısı gibi yeni teknolojilerin Rusya dışında geliştirilmesinin bilgi güvenliği açısından Rusya'nın elini zayıflattığını iddia etmektedir. Ancak özellikle 2007 yılında Estonya'da ve 2020 yılı ABD seçimlerinde Rusya'ya yöneltilen bilgi kaynaklarına izinsiz erişim suçlamaları, Rusya'nın gayri nizami savaş tekniklerini siber alana taşıdığını göstermekte ve ülke sınırlarına yakın bölgelerde Rusya'nın sınırların fiziki ya da dijital alanda olmasına bakmaksızın aşılmasına müdahale ettiği görülmektedir.

Vladimir Putin'in Münih Güvenlik Konferansında (2007) yaptığı konuşma ile başlayan ve Gürcistan (2008), Ukrayna (2014) ve Suriye müdahaleleri (2015) ile devam eden sürecin sonunda bölgesel gücünü pekiştiren ve küresel gücünü artıran Rusya Federasyonu çok geniş kapsamlı bir Dış Politika Konsepti (Putin, 2016) oluşturmuştur. Bu konsept ile Rus dış politikasına yeni ve çok yönlü bir vizyon çizilmiştir. Rus dış politikasının ekonomi ve kültür alanındaki hedefleri: “Uluslararası ve bölgesel ekonomik ve finansal kuruluşların sunduğu seçenekleri kullanarak Rusya'nın küresel ekonomik ilişkilerdeki konumunu güçlendirmek ve Rus mal, hizmet ve yatırımlarına karşı herhangi bir ayrımcılığı önlemek; Rusya'nın uluslararası kültürdeki rolünü güçlendirmek; Rus dilinin dünyadaki kullanımını teşvik etmek ve pekiştirmek; Rusya'nın kültürel başarıları ve ulusal tarihi mirası, Rusya halklarının kültürel kimliği ve Rus eğitimi ve araştırması hakkında küresel farkındalık yaratmak; Rusça konuşan diasporayı bir araya getirmek; Rus kitle iletişim araçlarının küresel bilgi alanındaki konumunu güçlendirmek ve Rusya'nın uluslararası süreçlere yaklaşımını daha geniş bir uluslararası topluluğa aktarmak” şeklinde açıklanmıştır.

2016 Tarihli Rus Dış Politika Konsepti Rusya açısından küreselleşme süreci ile ilgili yapılan en geniş kapsamlı değerlendirmeyi içermektedir. Bu bağlamda uluslararası sistemle ilgili olarak: “Dünya'nın çok kutuplu bir uluslararası sistemin ortaya çıkmasıyla ilgili temel değişikliklerden geçtiği, uluslararası ilişkilerin yapısının giderek daha karmaşık hale geldiği, küreselleşmenin yeni ekonomik ve politik güç merkezlerinin oluşumuna yol açtığı, küresel güç ve kalkınma potansiyelinin tek merkezden merkezsizleşmeye evrildiği ve Asya-Pasifik Bölgesi'ne doğru kaydığı, geleneksel batılı güçlerin küresel ekonomik ve siyasi egemenliğinin aşındığı, dünyanın kültürel ve medeniyet çeşitliliğinin ve çoklu kalkınma modellerinin varlığının her zamankinden daha açık hale geldiği, küresel kalkınmadaki eşitsizlikler, devletler arasında artan refah farkı ve kaynaklar için artan rekabet, pazarlara erişim ve ulaşım yolları üzerindeki kontrol nedeniyle gerginliklerin arttığı ve rekabetin birçok açıdan medeniyetsel bir boyut kazandığı” belirtilmektedir.

Küreselleşmenin merkezsizleştiği bu dönemde Rus Dış Politika Konseptinde: “Başkalarına kendi değerlerini dayatma girişimlerinin uluslararası ilişkilerde yabancı düşmanlığını, hoşgörüsüzlüğü ve çatışmaları körükleyebilme potansiyeline sahip olduğu, bunun sonucunda uluslararası ilişkilerde kaosa ve kontrolsüz bir ortama yol açabileceği” değerlendirilmektedir. Ayrıca “Batılı devletlerin küresel süreçlere kendi bakış açılarını

dayatmak ve alternatif güç merkezlerini kontrol altına almak için belirli politikalar uygulamak gibi dünya üzerindeki konumlarını korumak için yaptıkları girişimlerin, uluslararası ilişkilerde daha büyük bir istikrarsızlığa ve küresel türbülansa yol açtığı” görüşü savunulmaktadır.

Bu konsept ile askeri ve ekonomik alanda: “Büyük güçler arasında nükleer savaş da dahil olmak üzere büyük ölçekli herhangi bir savaş olası görülme de, bölgesel çatışmaların ve meydana gelen çeşitli krizlerin riskleri artırdığı görüşü paylaşılmakta, krizlerle birlikte yeni bir küresel ekonomik gerçekliğin ortaya çıktığı, bu yeni gerçekliğin daha düşük büyüme oranları, finansal ve emtia piyasalarında oynaklık ve küresel ekonomik alanın bölgesel yapılara bölünmesi ile karakterize edildiği” ifade edilmektedir. Bu çerçevede, “Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) norm ve kurallarına uygun bölgesel entegrasyon ve bölgesel rezerv para birimlerinin rolünün desteklenmesi; rekabet gücünün güvenliğinin ve finansal istikrarın güçlendirilmesine yardımcı olduğu; uluslararası ekonomik yönetim ve düzenlemeye yönelik kolektif yaklaşımlar; küresel ekonomi ve ticarete şeffaflığın artırılması; evrensel ticaretin inşa edilmesi ve daha açık, dengeli ve küreselleşen dünyanın gerçekliğine daha iyi karşılık gelen parasal ve finansal sistemler oluşturulması” gerekliliği savunulmaktadır.

Uluslararası terörizm ile ilgili olarak: “Artan uluslararası terör tehdidinin dünyanın en tehlikeli gerçeklerinden biri olduğu, aşırılıkçı ideolojinin yayılması ve terörist grupların başta Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki faaliyetlerinin küreselleşme süreçlerinin açıkça ortaya koyduğu sistemik kalkınma sorunlarının sonucu olarak ortaya çıktığı ve dış müdahalelerde önemli bir rol oynadığı; bu durumun geleneksel yönetim ve güvenlik mekanizmalarının yok olmasına ve silah ve mühimmatların daha büyük ölçekte illegal olarak yayılmasına yol açtığı ifade edilmektedir.

Uluslararası sistemin geleceği ile ilgili bu konseptte Rusya'nın adil ve sürdürülebilir bir dünya düzenini şekillendiren küresel zorlukların üstesinden gelmede öncelikleri: “Rusya Federasyonu'nun dış politikası uluslararası hukukun genel kabul görmüş normlarına ve küresel topluluğun her bir üyesi için eşit güvenlik ile eşit haklar, karşılıklı saygı ve devletlerin iç işlerine karışmama ilkelerine dayanan istikrarlı ve sürdürülebilir bir uluslararası ilişkiler sistemi oluşturmayı amaçladığından BM Şartı'nın temel hüküm ve ilkelerine sıkı sıkıya uyulmasını sağlamak, BM'nin kapasitesini güçlendirerek hükümetler arası doğasını korurken yeni küresel gerçekliklere verimli bir şekilde uyum sağlamak; uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasında birincil sorumluluğu taşıyan BM Güvenlik Konseyi'nin etkinliğini daha da artırmak, bu organın makul bir BM reformunun parçası olarak temsilde orantılılığını sağlamak ve aynı zamanda faaliyetlerinde verimliliği sağlamak” şeklinde sıralanmıştır.

2016 Rus Dış Politika Konsepti belgesinin en önemli başlığı Rusya'nın yakın çevresi ile ilgili bölümdür. Bu bölümde: “Rusya'nın Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütünü, Sovyet sonrası alanda mevcut güvenlik çerçevesinin temel unsurlarından biri olarak gördüğü; örgütün sorumluluk alanı içindeki ve komşu bölgelerdeki çeşitli küresel ve bölgesel faktörlerin artan baskısının günümüz dünyasının karşılaştığı zorlukların ve tehditlerin üstesinden gelebilecek önde gelen çok işlevli bir uluslararası örgüte dönüşmesini kolaylaştırmayı amaçladığı; Avrupa-Atlantik bölgesinde son çeyrek yüzyılda biriken sistemik sorunların, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Avrupa Birliği'nin (AB) izlediği jeopolitik genişleme süreçlerinde kendini gösterdiği; bu bağlamda ortak bir Avrupa güvenlik ve işbirliği çerçevesinin oluşturulmasının Rusya ile Batılı devletler arasındaki ilişkilerde ciddi bir krize yol açtığı” belirtilmiştir. Ayrıca: “ABD ve müttefikleri tarafından Rusya'ya karşı benimsenen çevreleme politikası ve Rusya'nın karşı karşıya kaldığı siyasi, ekonomik, bilgi teknolojileri ve diğer alanlardaki baskıların bölgesel ve küresel istikrarı baltaladığı ve tüm tarafların uzun vadeli çıkarlarına zarar verdiği” görüşü savunulmuştur.

ABD ile ilişkiler bağlamında bu konsept ile Rusya Federasyonu'nun: "İki devletin küresel stratejik istikrar ve genel olarak uluslararası güvenlik için özel sorumluluk taşıdığı; ticaret, yatırım, bilim ve teknik alanlarında büyük potansiyel taşıdığını göz önünde bulundurarak, ABD ile karşılıklı olarak yararlı ilişkiler kurmakla ilgilendiği; Rusya'nın, ABD ile ikili ve uluslararası meselelerde diyalogun ancak eşit temelde, karşılıklı güvene, birbirlerinin çıkarlarına saygıya ve birbirlerinin içişlerine karışmamaya dayalı olarak yürütüldüğünde istikrarlı ve öngörülebilir bir şekilde ilerleyebileceğine inandığı" belirtilmiştir. Ancak ABD ile küresel güvenlik bağlamında ilişkilerinde Rusya: "ABD'nin uluslararası hukuk sınırlarının ötesindeki sınır ötesi yargı yetkisi politikasını tanımadığını; ABD askeri, siyasi, ekonomik vb. baskı uygulamak için kabul edilemez girişimlerde bulunurken, ulusal savunmanın güçlendirilmesi ile birlikte düşmanca eylemlere karşı misilleme veya asimetrik önlemler almak şeklinde sert yanıt verme hakkını saklı tuttuğunu; Rusya'nın stratejik saldırı ve savunma savaşı arasındaki ayrılmaz bağlantıyı ve nükleer silahsızlanmayı çok taraflı bir süreç haline getirme zorunluluğunu göz önünde bulundurarak, silahların kontrolünde ABD ile yapıcı işbirliğini savunduğunu; ABD tarafından küresel füze savunma sisteminin oluşturulmasını ulusal güvenliğine bir tehdit olarak gördüğü ve yeterli misilleme önlemleri alma hakkını saklı tuttuğunu" belirtmektedir.

Arktik bölgesi ile ilgili olarak Rusya'nın: "Arktik bölgesinde barışı, istikrarı ve yapıcı uluslararası işbirliğini korumayı amaçlayan bir politika izlediği; Rusya'nın mevcut uluslararası yasal çerçevenin, Arktik Okyanusu'ndaki kıta sahanlığının dış sınırlarının belirlenmesi konusu da dâhil olmak üzere, herhangi bir bölgesel sorunu müzakere yoluyla başarılı bir şekilde çözmek için yeterli olduğuna inandığı; bu bağlamda Arktik Konseyi, Arktik Beşlisi ve Barents Avrupa-Arktik Konseyi'nde işbirliğinin artırılmasını savunduğu; Arktik bölgesine siyasi veya askeri çatışma unsurları getirme ve genel olarak bölgedeki uluslararası işbirliğini politize etme girişimlerine karşı kararlı olacağı; Kuzey Denizi Rotasının Rusya'nın Arktik'teki ulusal ulaşım rotası olarak ve Avrupa ile Asya arasında transit taşımacılar için kullanılmasının bölgenin gelişimi için önemli olduğu ve 1 Aralık 1959 tarihli Antarktika Antlaşması'nda öngörülen mekanizma ve prosedürlerin etkin kullanımı da dâhil olmak üzere, Antarktika'daki varlığını korumak ve genişletmek için çabalarını sürdüreceği" ifade edilmiştir.

Bu çerçevede Rusya, bölgede buzulların erimesi ile yeraltı kaynaklarına erişim ve gelecekte bunların pazarlanması için yeni transit geçiş yollarının oluşturulması ve korunması açısından bir ön alma ve hukuki haklarını garanti altına almayı amaçlamaktadır. Arktik bölgesinde artan askeri faaliyetler bölgede çatışma riskini artırmaktadır. Rusya tarafından Arktik bölgesinde 2021 yılında Zapad 2021 (TASS, 2021) tatbikatı, 2022 yılı Ocak ayı içinde ise Kuzey Filosu tarafından Barents Denizi ve Murmansk bölgesi tatbikatı gerçekleştirilmiştir (Rossiyskaya Gazeta, 2022). NATO tarafından ise 14 Mart 2022 tarihinden itibaren "Brilliant Jump" ve "Cold Response 2022" tatbikatlarının gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bu tatbikatlar NATO'nun kuruluş antlaşmasının 5. maddesi kapsamında gerçekleşmesi muhtemel bir senaryoyu içeren savunma tatbikatları olarak planlanmıştır (NATO, 2022). Ancak 2021 yılının sonunda had safhaya ulaşan Ukrayna'daki gerginlik sonucunda 2022 yılı başında Rusya'nın Ukrayna'ya askeri müdahalesi, buna cevap olarak NATO'nun askerî açıdan Doğu Avrupa'daki müttefiklerini askeri yönden desteklemesi ve Arktik bölgesinde artan tansiyon çatışma risklerini beraberinde getirmekte, yeni bir işgal ve ilhak ile izolasyon sürecinin emarelerini göstermektedir.

Çin'le ilişkileri bağlamında 2016 konseptinde Rusya'nın: "ŞİÖ ile ilişkiler aracılığıyla bölgesel ve küresel meselelerdeki rolünü daha da güçlendirmeyi ve üyeliğini genişletmeye önem verdiği, ŞİÖ'nün siyasi ve ekonomik potansiyelini artırmaya ve Orta Asya'da karşılıklı

güven ve ortaklığı pekiştirmek için pratik önlemler uygulamaktan yana olduğu; Çin ile kapsamlı, eşit ve güvene dayalı ortaklık ve stratejik işbirliği geliştirmeye devam edeceği ve proaktif olarak tüm alanlarda işbirliğini artıracacağı; küresel gündemdeki kilit konuların ele alınmasında iki ülke tarafından benimsenen ortak ilkeli yaklaşımları bölgesel ve küresel istikrarın temel unsurlarından biri olarak gördüğü; yeni zorluklara ve tehditlere karşı koymak, acil bölgesel ve küresel sorunları çözmek, uluslararası ve çok taraflı kuruluşlarda işbirliği dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda Çin ile dış politika işbirliğini teşvik etmeyi amaçladığı” belirtilmektedir. Rusya’nın Çin ile ilişkilerini küresel denkleme sokarak ABD ile ilişkilerinde özellikle çatışma alanlarında Çin’le birlikte hareket etme eğiliminde olduğuna dikkat çekilmektedir. Rusya Hindistan ile ilişkilerinde: “Özel imtiyazlı ortaklıktan daha ileri taşıma niyetini, acil uluslararası konularda iş birliğini ve karşılıklı yarar sağlayan ikili ilişkileri güçlendirmeyi” taahhüt etmektedir. Yine bu konsept ile Rusya’nın: “Suriye’yle birlikte İslam dünyası ülkeleriyle ilişkilerini, İslam İş Birliği Teşkilatı’nın çalışmalarına gözlemci statüsü ile katılarak ve faaliyetlerini takip ederek, geliştirmek istediği ve Latin Amerika ve Karayip Devletleri ile ilişkilerini kapsamlı bir şekilde güçlendirmeye kararlı olduğu” beyan edilmektedir.

1990’lı yılların sonlarından itibaren küreselleşme sürecine uyum sağlamaya çalışan Rusya’nın yayınladığı dış politika konseptleri ile ülkenin dış politikasına bir yön çizmeye çalıştığı görülmektedir. Ancak genel olarak tüm bu stratejilerin ortak noktası güvenlik temelli olarak kurgulanmalarıdır. Bununla birlikte bu konsept belgelerinde güvenlik dışında bazı konular üzerinde durulsa da uygulanan politikalara rağmen Rusya ekonomisinin küresel piyasalarda kırılgan ve zayıf olması sebebiyle ABD ve Çin karşısında zayıf kalacağı öngörülmektedir. Rusya’nın dış politika konseptleri içinde 2016 yılında yayınlanan konsept ile Rusya küreselleşmenin her alanında kendine karşı yöneltilen tehditleri belirleme, bununla ilgili stratejik hedef çizme ve tehditlere karşı mücadele yolları geliştirme çabalarına dair geniş bir vizyon paylaşmakta ve bu tehditlere karşı verilecek cevaplar değerlendirilmektedir.

Tehditlere Karşı Cevaplar

Rusya, ABD ve Çin arasında Orta Asya’da şekillenen güç mücadelesi, bu ülkelerin hem küresel hem de bölgesel düzeyde güç merkezleri olması sebebiyle önem arz etmektedir. Bu bölgedeki mücadeleler stratejik alan kazanma ve enerji kaynaklarının kontrolü ile ilgili olarak yürütülmektedir. Boris Yeltsin döneminde Atlantikçi/Batıcı politikaların başarısız olması sebebiyle Rusya’da Yeni Avrasyacılık ideolojisi kabul görmüş ve bu çerçevede Rusya Avrasya bölgesinde etkinliğini artırmaya çalışmıştır. 1993 yılında Yakın Çevre Doktrini ile ulusal güvenliğin sağlanması ve yakın çevrede meydana gelebilecek bütün gelişmeler gözlenmeye başlanmıştır. Bu dönemde sınırların korunması ve bölgesel istikrarsızlıkların Rusya’ya sirayet etmesini engellemek ulusal güvenliğin ana temasını oluşturmuştur (Aydın, 2015, s. 5).

Rusya Gürcistan’da (2003), Ukrayna’da (2004) ve Kırgızistan’da (2005) meydana gelen renkli devrimler ile yakın çevresindeki ülkelerde meydana gelebilecek siyasi gelişmelerde aktif politika üretme zorunluluğunda olduğunu düşünmüştür. Bu bağlamda Kosova’nın bağımsızlığını ilan ettiği 2008 yılında Abhazya ve Güney Osetya’yı işgal etmiş ve ardından iki bölgenin de bağımsızlığını tanımıştır. Böylece özellikle 2005 yılından itibaren ABD tarafından Gürcistan ile yapılan sınır güvenliği anlaşmaları gibi ikili ilişkileri güçlendirme çabaları karşısında Rusya, güç kullanma yoluyla Gürcistan’ın toprak bütünlüğünü bozmuştur (Sönmez, 2010, s. 65-66). Rusya, Abhazya ve Güney Osetya’nın bağımsızlıklarını tanıyarak Kosova’nın bağımsızlığı ne kadar hukuki ve uluslararası anlaşmalara uygun ise Abhazya ve Osetya’nın da bağımsızlıklarının aynı derecede hukuki olduğu görüşünü savunmuştur.

2004 yılında Ukrayna’da başlayan renkli devrimler sonrasında ülkede Rus ve Batı yanlıları arasında başlayan rekabet 2014 yılında daha da sertleşince Rusya tarafından Kırım özerk bölgesi ile Donetsk-Lugansk bölgelerinde “insani yardım” ve “davet ile müdahale” çerçevesinde olduğu iddia ettiği müdahalelerde bulunmuş, Kırım önce işgal ve sonrasında ilhak edilmiş, Donetsk ve Lugansk bölgelerinde ise düşük yoğunluklu çatışmalar devam etmiştir. Ukrayna krizinin dış güçlerin karışması ile ortaya çıktığı, aslında Ukrayna krizinin, Rusya ile Batı arasındaki ilişkilerde SSCB’nin dağılmasında sonra NATO’nun genişlemesi ve karşılıklı güven eksikliği, silah kontrol rejimlerinin aşındırılması, renkli devrimler ile siyasi rejim değişiklikleri gibi biriken tüm problemlerin sonucunda ortaya çıktığı iddia edilmektedir (Timofeev, 2017, s. 19).

11 Eylül saldırıları sonrasında Afganistan’ın işgali ile başlayan süreçte Orta Asya’da kendine yeni askeri üsler kuran ABD, Rusya’ya karşı önemli bir tehdit olarak görülmüştür. Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan’da yaşanan renkli devrimler ile ABD bölgedeki etkisini artırmıştır. Ancak 2005 yılında Özbekistan’da başlayan renkli devrim ayaklanmasının bastırılması ve sonrasında Gürcistan’ın işgali yakın çevresinde Rus-Amerikan dengesini Rusya lehine değiştirmiştir (Sönmez, 2010, s. 65). Kırımın ilhakı ve buna yetersiz tepki gösterilmesi bu durumu daha da perçinlemiştir. Ukrayna’nın Donbas bölgesindeki donmuş olarak nitelendirilen ve Rusya’nın Ukrayna işgali ile başka bir yöne evrilen çatışmalar Rusya’nın yakın çevresinde devam eden en önemli krizdir. Bu kriz Rusya’nın küresel problemler ve güvenlik açısından iş birliği temellerini de zayıflatmaktadır. Bölgedeki çatışmaların bir sonucu olarak Avrasya ekonomik birliği çerçevesinde birlik süreci negatif gündem oluşturmaktadır.

Arap Baharı sürecinin Suriye’ye sıçraması ile Rusya yakın çevresindeki sorunlarda güçlü bir karşılık görmeyen müdahalelerinden aldığı cesaretle Ortadoğu’ya Suriye üzerinden giriş yapmıştır. Rusya 2015 yılına kadar diplomatik olarak desteklediği, askeri ve ekonomik açıdan verdiği sınırlı desteklerle Esad rejimini ayakta tutmaya çalışmış, ancak Suriye’deki muhalif örgütlerin birleşmesiyle birlikte rejim karşısında güç kazanan örgütler Rusya’nın çıkarları açısından hayati önem arz eden Lazkiye ve Tartus limanı ile Hmeymim hava üssünü korumak iddiasıyla askeri olarak Suriye’ye müdahalede bulunmuştur (İnat, 2019). Davet ile müdahale kapsamında olduğu belirtilen (Mercier, 2016) Suriye müdahalesi, Rusya’nın hem Suriye’deki hem de Doğu Akdeniz’deki çıkarlarını temsil eden bir müdahale olarak değerlendirilmiştir. Küresel güç kapasitesini geliştirme açısından Kırım’ın ilhakı ve Suriye’de askerî açıdan elde edilen başarılı sonuçlar ile Esad rejiminin ayakta tutulması Rusya için hayati kazanımlar olmuştur (Demirel, 2019, s. 48).

Özellikle Orta Asya’daki gelişmelerde Rusya, güvenliğini tehdit eden durumlara müdahil olacağını diğer bölgelerdeki müdahaleleriyle göstermiştir. Orta Asya, güvenlik açısından Rusya için bir tampon bölge konumundadır. Bu sebeple bölge ülkeleri ile kurulacak ilişkiler ve diğer ülkelerin bölge ülkeleri üzerindeki etkilerinin yakından takip edilmesi gerekmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere Rusya’nın Orta Asya politikasında temel kaygısı, ulusal güvenlik üzerine şekillenmektedir. Bu bağlamda BDT, Kolektif Güvenlik Örgütü ve Şanghay İş Birliği Örgütü bünyesinde Orta Asya ülkelerinin katıldığı askeri eğitim ve tatbikatlar düzenlenmektedir. Rusya Gazprom şirketi ve gaz iletim hatları projeleri aracılığıyla enerjinin üretimi, depolanması ve nakli ile edindiği konumu dış politikada koz olarak kullanmakta ve kendisine yönelik izolasyon politikaları ile yaptırımları engelleme amacı gütmektedir (Aydın, 2015, s. 6-7).

Rusya’nın dış tehditler açısından kırılgan olmasının önemli bir nedeni ekonomisinin zayıf ve petrol ile doğalgaz ihracatına dayalı olması sebebiyle spekülatif müdahalelere açık olmasıdır. Bu sebeple ekonomisini çeşitlendirmesi ve modernize etmesi gerekmektedir.

Ayrıca ülkenin makine ve teknoloji ithalatı açısından dışarıya bağımlı olması hem Rus ekonomisini hem de sanayisini tehdit etmektedir. Batı ile olan çatışmalarda Rusya egemenlik ve güvenlik ile sınır ötesi küresel faaliyetlere katılma arasında seçim yapmak zorunda kalmaktadır. Güvenlik konularının gündemde olması Rusya'nın küreselleşme süreçlerine entegrasyonunu engellemektedir (Timofeev, 2017, s. 14-32). Rusya için potansiyel teşkil eden sorunlardan biri çok fazla göçmen işçi istihdam ettiğinden göç konusudur. Rusya'da nitelikli işgücü eksikliği, nüfus büyüme oranının düşmesi ve ekonomik istikrarsızlık ülke içindeki etnik gruplar arasında çatışma risklerini beraberinde getirmektedir. Bu sebeple küresel bir sorun olan göç olgusuna yaklaşımların farklı boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Gürcistan, Ukrayna ve Suriye'deki askeri müdahaleleri Rusya'nın uluslararası alanda etkinliğini kademeli şekilde artırmış ve bu durum Rusya'nın 2015 tarihli Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde NATO aracılığıyla ABD'nin Rusya'nın yakın çevresindeki faaliyetlerinin oluşturduğu tehdit güçlü bir şekilde ifade edilmiştir. Rusya'nın Avrasya bölgesindeki etkisinin artırılması için Avrasya Ekonomik Birliği'nin kurulması, Avrasya'nın bütünleşmesi açısından önemli bir eşik olarak görülmüştür. Rusya, Gürcistan savaşı ile Güney Kafkasya'da, Ukrayna müdahalesi ile Doğu Avrupa'da ve Suriye müdahalesi ile Ortadoğu'da kendisine yönelen mevcut tehlikeleri güç kullanarak ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Bu bağlamda diğerlerinden farklı siyasi, sosyolojik ve ekonomik sonuçları olan Ukrayna krizi daha detaylı ele alınmalıdır.

NATO'nun Genişlemesi ve Ukrayna Krizi

1949'da kurulan NATO Soğuk Savaş boyunca SSCB'nin Avrupa'da bölgesel ve ideolojik olarak yayılmasını engellemeyi amaçlamış, SSCB'nin dağılması sonucu Avrupa'nın özgürleşmesi ile ABD ve NATO Avrupa üzerindeki stratejik görevini tamamlamıştır. Bu süreçten sonra ABD'nin ve NATO'nun rolleri sorgulanmaya başlanmıştır. Bu çerçevede NATO için etnik çatışmalar, soykırımı önleme, insani müdahale ve çatışma sonrası istikrar operasyonları gibi görevler tartışılmıştır. 11 Eylül saldırıları NATO'yu küresel güvenlik için önemli bir örgüt haline getirmiştir. Operasyonel birikimleri ile bölgesel erişiminin ve operasyonlarının kapsamını genişleten NATO, başta Afganistan olmak üzere birçok ülkede yürüttüğü faaliyetler ile kuruluş gayesi olan ittifak ülkelerini koruma görevinden kapsamlı bir güvenlik, lojistik, yardım ve askeri operasyon gücüne dönüşmüştür. Bu bağlamda NATO'nun amacı toprak savunması olmaktan çıkmış, küresel sorunlarla mücadele etmek için tüm demokratik dünya ülkelerinin ortak çıkarlarını paylaştığı ve bu ülkelerin kaynaklarını hizmetine sunduğu küresel bir örgüt halini almıştır (Daalder & Goldgeier, 2006, s. 105-110). Dolayısıyla günümüzün güvenlik tehditlerinin küreselleşmesi sebebiyle dar ve bölgesel yaklaşımların işe yaramayacağı gerekçesiyle NATO sorunlara coğrafi değil, işlevsel olarak bakma yönünde dönüşüme uğramıştır (Scheffer, 2008).

ABD'nin küreselleşmiş NATO düşüncesi 11 Eylül sonrası ortamının psikolojisini yansıtmaktadır. Bu dönemde ABD, Afganistan ve Irak operasyonları için NATO üyesi ve üyesi olmayan ülkelerle birlikte çalışma gerekliliği duymuştur.

1990'larda NATO'nun doğuya doğru genişlemesinin hatalı bir biçimde "doğru ve gerçekçi" olduğu düşünülmüştür. Ancak böyle bir durumda genişlemenin Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5. Maddesinde ifade edilen güvenlik garantisini ilgili ülkelere sağlayıp sağlayamayacağı endişesi ortaya çıkmıştır (Daalder & Goldgeier, 2006, s. 112). Bu çerçevede Batı'da NATO'nun genişlemesi ile ilgili iki farklı bakış açısı ortaya çıkmıştır. Genişleme taraftarları doğuya doğru genişleyen NATO'nun, Rusya dâhil Avrupa'daki bütün ülkeler için olumlu getirileri olacağını iddia etmişlerdir. Genişlemeye muhalif olanlar ise Soğuk Savaş

sonrası dönemde Avrupa'nın güvenliğini sağlamak adına NATO'ya ihtiyaç kalmadığını ifade ederek eski Doğu Bloku ülkelerini NATO içine dâhil etmenin geniş çaplı maliyetleri olacağını ve hepsinden önemlisi genişlemenin, Rusya'nın güvenlik algısını değiştireceği gerekçesiyle, tehlikeli olduğunu savunmuşlardır (Wolff, 2015, s. 1107).

1990 yılında Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi amacıyla SSCB'nin rızasını kazanmak için NATO içinde bazı ABD ve Batı Almanya yetkilileri tarafından SSCB'ye NATO'nun doğuya daha fazla genişlemeyeceğine dair sözlü güvence verildiği iddia edilmiştir (Frederick vd. 2017:29). Batı tarafından NATO'nun doğuya doğru genişlemeyeceği hususunda Rusya'ya verildiği iddia edilen sözlerin tutulmaması Rusya tarafından Gürcistan ve Ukrayna müdahalelerine gerekçe olarak gösterilse de Batılı siyasetçiler tarafından Rusya'ya böyle bir söz verilmediği belirtilmektedir (Sarotte, 2014, s. 91). 1999'da NATO Polonya'yı, Çek Cumhuriyeti'ni ve Macaristan'ı üyeliğe alarak doğuya doğru genişlediğinde ilişkilerini zedelememek amacıyla Rusya'ya genişlemenin kendisine karşı bir tehdit olmadığına dair güvence vermiştir (Hallams, 2009, s. 445-446). Genişleme konusunda geçmişte Batı tarafından verildiği ve tutulmadığı iddia edilen bu sözler sebebiyle Rusya genel olarak NATO'nun ve Avrupa Birliği'nin genişleme fikrini kendisine karşı açık tehdit olarak değerlendirmiştir.

NATO doğuya doğru genişleme sürecinde Ukrayna ile bazı antlaşmalar yaparak Ukrayna'yı da bu sürecin bir parçası haline getirmiştir. Bunlar aynı zamanda Ukrayna'nın NATO'ya üyeliği için bir yol haritası oluşturmuştur. NATO'nun Ukrayna ile diyalogu ve iş birliği ülkenin bağımsızlığını kazanmasından sonra Kuzey Atlantik İş Birliği Konseyi (1991) ve Barış İçin Ortaklık programı (1994) süreçleri ile başlamış ve hız kazanmış, NATO-Ukrayna Komisyonu'nu oluşturan 1997 Belirgin Ortaklık Şartı'nın yürürlüğe girmesiyle ilişkiler sağlamlaşmıştır. 2009 yılında yayınlanan NATO-Ukrayna Şartını Tamamlama Bildirgesi ile Bükreş'teki NATO Zirvesinde alınan kararlar çerçevesinde NATO-Ukrayna Komisyonu kurulmuştur. Bu bağlamda Üyelik Eylem Planları Ukrayna ve Gürcistan için doğrudan üyelik açısından önem arz ettiğinden NATO (2008) bu ülkelerin üyelik planlarını sürekli olarak desteklemiştir. 2016 NATO Varşova Zirvesi ile NATO Ukrayna için Kapsamlı Yardım Paketi oluşturmuştur. 2017'de Ukrayna Parlamentosu NATO üyeliğini stratejik güvenlik çıkarları için uygun gören bir yasa çıkarmış, 2019'da Ukrayna Anayasasında bu yönde bir değişiklik kabul edilmiştir. 2020 yılında ise Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, Ukrayna'nın NATO'ya üyeliği için Ulusal Güvenlik Stratejisini onaylamıştır (NATO, 2022).

Ukrayna'nın bağımsızlığını kazanmasından sonra Rusya Federasyonu, İngiltere, ABD ve Ukrayna tarafından Budapeşte'de imzalanan Ukrayna'nın Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'na Katılımıyla Bağlantılı Güvenlik Güvencelerine İlişkin Muhtıra (United Nations, 1994) ile Rusya, Ukrayna'nın bağımsızlığını, egemenliğini ve hali hazırdaki sınırlarını tanımış, Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı güç kullanmayacağını, ekonomik zorlama yollarına başvurmayacağını, ayrıca Ukrayna'nın herhangi bir askeri saldırıya uğrama ya da nükleer saldırıya maruz kalma tehlikesine karşın Birleşmiş Millet Güvenlik Konseyi (BMGK) çerçevesinde Ukrayna'nın savunulmasını ve bu muhtıra ile ilişkili olarak Ukrayna'ya karşı nükleer silah kullanılmamasını taahhüt etmiştir. Ukrayna ise bu muhtıra ile SSCB'den kalma nükleer silahlarını teslim etmeyi kabul etmiştir. NATO-Rusya Kurucu Senedi (1997) ile "Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Helsinki Nihai Senedinde yer alan Katılımcı Devletler Arasındaki İlişkileri Yönlendiren İlkeler Bildirgesi ile bağdaşmayan herhangi bir şekilde, birbirlerine ve diğer herhangi bir devlete, egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı tehdit veya kuvvet kullanmaktan kaçınma" şartları kabul edilmiştir. Ancak 2014 yılına gelindiğinde Rusya Kırım'ı işgal ve

ilhak ederek ve Donetsk ve Lugansk bölgelerindeki taraftarlarını silahlandırarak ve buradaki çatışmalara müdahale ederek geçmişte taraf olduğu bu antlaşmaları ihlal etmiştir.

Vladimir Putin “Ruslarla Ukraynalıların Tarihî Birliği Hakkında” adlı makalesinde (2021) Saint Petersburg'un ilk belediye başkanı Anatoly Sobchak'ın SSCB sonrası yeni kurulan devletlerle ilgili olarak yaptığı: “Birliğin kurucusu olan Cumhuriyetler, 1922 Birlik Antlaşması'nı feshettikten sonra, Sovyetlere katılmadan önceki sınırlarına geri dönmelidirler” yorumuna atıfta bulunarak Rusya'nın SSCB sonrası dönemde yeni jeopolitik gerçeklikleri tanıdığını ve Ukrayna'nın bağımsızlığını bu bağlamda değerlendirdiğini, ancak Ukrayna'nın gerçek egemenliğinin Rusya ile ortaklık kurmasıyla mümkün olduğunu ifade etmiştir. Putin bu makalesinde Rusya ile Ukrayna'nın tarihsel bağlarına, akrabalık ilişkilerine değinerek aynı tarihî ve manevî alanın birer parçası olan Ruslarla Ukraynalıların tek bir halk ve bir bütün olduklarını belirtmektedir. Ruslar ile Ukraynalılar ve Beyaz Ruslar'ın Avrupa'nın en büyük devletlerinden biri olan Eski Rusya'nın mirasçısı olduğunu, Ladoga, Novgorod ve Pskov'dan başlayıp Kiev ve Çernigov'a kadar uzanan geniş toprakların Slav ve diğer kabilelerin tek bir dil, ticaret ağı, Ortodoksluk ve Rürük soylu prenslerinin iktidarıyla birbirlerine bağlı olduklarını ifade ederek Rus Ukrayna ilişkilerine tarihsellik kazandırmaktadır. “Ukrayna” adının XII. yüzyıldan itibaren kullanılan eski Rusçadaki “okraina” (sınır) toprakları için kullanıldığını, “Ukrain” kelimesinin ise sınırların güvenliğini sağlayan, sınırda görev yapan kimseleri ifade ettiğini belirten Putin'e göre Ukrayna Rusya'nın batı sınırını oluşturmaktadır. 1918 yılında Merkezî Rada'nın (Meclis) Ukrayna'nın bağımsızlığını ilan ettiğini belirten Putin o dönemki Ukrayna'nın Almanya himayesinde olduğunu iddia ederek günümüzde Ukrayna'yı dış güçlerin yönetimine verenlerin, 1918'de Kiev'deki hâkim rejimin başına gelen korkunç sondan ders alması gerektiğini ifade etmiştir.

Ukrayna'nın doğusunda Donbas'taki durumun kritik bir sürece girmesi ve çatışmaların artması sonucunda Vladimir Putin yaptığı konuşma (2022) ile 2021 yılında yazdığı makaledekine benzer şekilde Rusya-Ukrayna tarihine atıfta bulunarak Ukrayna ile Rusya arasında tarihsel olarak akrabalık bağı olduğunu, modern Ukrayna'nın Bolşevik ve komünist Rusya tarafından yaratıldığını, bu sürecin 1917 devriminden sonra Lenin tarafından Rusların hakları çiğnenerek başlatıldığını ifade etmiştir. 2. Dünya Savaşı sonrasında Stalin'in Polonya, Romanya ve Macaristan'a ait bazı toprakları Ukrayna'ya devrettiğini, 1954'te ise Kruşçev'in Kırım'ı Ukrayna'ya bıraktığını belirtmiştir. Günümüz Ukrayna'sında dekomünizasyon yapıldığını belirten Putin Ukrayna isminin Lenin tarafından verildiğini belirtmiştir (Putin, 2022).

Sonuç olarak Rusya, kendisinin barış ve çözüm politikalarına rağmen Ukrayna'nın artan saldırganlığını gerekçe göstererek halklarını korumak iddiasıyla Donetsk Halk Cumhuriyeti'nin ve Lugansk Halk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve egemenliğini tanımış ve bu iki Cumhuriyetle dostluk ve karşılıklı yardım antlaşması imzalamıştır (Prezident Rossii, 2022). Bu çerçevede önceden Donbass'taki sorunların barış yoluyla çözümünü amaçlayan Minsk Anlaşmasının alternatifini olmadığını ifade eden Putin, gazetecilerin sorularını cevapladığı bir konuşmasında Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıkları tanındığı için Minsk anlaşmalarının hükümlerinin ortadan kalktığını belirtmiş, hem Donetsk Halk Cumhuriyeti hem de Lugansk Halk Cumhuriyeti ile yapılan anlaşmalar ile bu Cumhuriyetlere askeri de dâhil olmak üzere uygun yardımların yapılacağını, bu bölgelerde gerekirse antlaşmaların yükümlülüklerinin gereğini yapacaklarını bildirmiştir (Putin, 2022). Bu bağlamda 24.02.2022 tarihinde Donetsk-Lugansk bölgesine ve genel olarak tüm Ukrayna içinde askeri müdahale başlatan Rusya anlaşmaların gereğini vakit geçirmeksizin yerine getirmeye başlamıştır. Rus yetkililer ve basını tarafından bu askeri müdahale ‘özel operasyon’ olarak nitelendirilmektedir.

Ukrayna'daki durumu; Rusya'nın, NATO'nun doğuya doğru genişlemesini sebep göstererek Ukrayna'ya ikinci kez ve konvansiyonel güçlerle ilan edilmemiş bir savaş başlatması şeklinde değil de tersten okuma yaparak Rusya'nın zaten kendisine ait olduğunu tarihselleştirerek açıkladığı ve istediği toprakları almak için başlattığı doğrudan askeri müdahale olarak değerlendirilmesi de mümkündür. Bu çerçevede Rusya'nın yakın çevresindeki ülkelerde de Ukrayna'dakine benzer bir müdahaleye maruz kalma riski ortaya çıkmıştır.

Avrasya Ekonomik Birliği süreci SSCB'nin dağılmasından sonraki dönemde Rusya için en hayati bölgesel entegrasyon girişimi olarak görülmektedir (Lapenko, 2014, s. 121). Ukrayna, bağımsız bir ülke olarak Avrasya'da Rusya'nın eksenini dönüştürme kapasitesine sahip jeopolitik bir eksenidir. Ukrayna olmaksızın Rusya'nın Avrasya Birliğini sağlaması imkânsızdır. Ukrayna'nın sağlayacağı jeopolitik ve ekonomik avantajlar olmaksızın Rusya, ABD ile olan küresel hegemonya mücadelesinde zayıf kalacaktır. Ancak Rusya'nın Ukrayna üzerinde tam kontrol sağlaması onun Avrupa ve Asya'yı içine alan güçlü bir imparatorluk haline gelmesinin önünü açma ihtimalini barındırmaktadır. Eğer Ukrayna Rusya karşısında bağımsızlığını kaybederse, bu durumda Polonya, Avrupa'nın doğu sınırındaki jeopolitik eksen haline gelerek Avrupa için yeni tehditler ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Brzezinski, 1998, s. 46). Bu sebeple NATO'nun gelecekte barış ve güvenlik ortamı oluşturmak için küresel birleştirici rol oynaması ve Avrupa ve Atlantik dışında önemli alanlarda demokrasiyi savunan dinamik liderlerle güvenlik politikaları oluşturulmasını sağlaması gerekmektedir. Bu kapsamda hali hazırda temeli 'Barış için Ortaklık' modeli üzerine inşa edilen NATO'nun, İttifak'ın siyasi ağırlığını artırması için küresel düzeyde bir sistem oluşturması önem arz etmektedir (NATO 2030 Young Leaders Group, 2021, s. 13).

Sonuç

Küreselleşme süreci, devletlerin siyasi sınırlarının önemini yitirdiğine ve askerî olmayan güvenlik sorunlarının sınır ötesine taşındığına dair iddiaları beraberinde getirmiştir. Bir yandan küreselleşme süreci ile dünya bütünleşme içerisine girmiş, diğer yandan küreselleşme tek tipleştirici eğilimleri sebebiyle tepki çekmiş ve yerelleşme akımlarının önü açılmıştır. Bunun sonucu olarak, kimlik tartışmaları güvenlik çalışmalarının ilgi alanı içine girmiştir. Bu süreçte güvenlik kavramı, fiziki kapasiteler değil, 'ben' ve 'öteki' gibi kimlik ayrışmaları üzerinde şekillenmeye başlamıştır (Ağır, 2015, s. 124).

SSCB'nin dağılması ile Rusya'nın, ülke içindeki bağımsızlık hareketleri ve uluslararası alanda statüsünün değişmesi sebebiyle jeopolitik etkisi oldukça azalmıştır. Baltık Denizindeki hakları sınırlanan Rusya'nın, Ukrayna, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan gibi ülkelerin bağımsızlık ilan etmeleriyle Karadeniz'de ve Güney Kafkasya'da da etkinliği azalmış, Uzak Doğu'da ise Çin yükselen bir değer haline gelmiştir (Brzezinski, 2012, s. 20). Vladimir Putin'in iktidara gelmesiyle birlikte aktif dış politika izlenmesi ve siyasi ve askeri strateji belgelerinin yürürlüğe konulmasıyla Rusya uluslararası alanda önemli askeri ve politik kazanımlar elde etmiştir. Ancak askeri ve siyasi alandaki kazanımlar ekonomide aynı etkiyi gösteremediği için Rusya'nın küresel etkinliği kısıtlanmıştır. Vladimir Putin döneminde Rusya dış politikada Batı yanlıları ile Avrasyacıların bir sentezi olan 'Pragmatist Avrasyacılık' olarak adlandırılabilir bir siyaset izlemiştir. ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen saldırılar karşısında terörle mücadelede iş birliği gibi konularda Rusya'nın ABD ile yakınlaşması ve Almanya ve Fransa ile özel ilişkiler kurması bu kapsamda değerlendirilmektedir. Ancak ABD'nin izlediği saldırgan olarak nitelendirilen politikalar karşısında Rusya Çin, Hindistan, İran ve Suriye gibi ülkelerle ve Latin Amerika ülkeleri ile ilişkiler kurarak ABD'yi dış politikada zora sokmayı amaçlamıştır (Sönmez, 2010, s. 69).

Rusya Gürcistan Savaşı ve Kırım'ın işgali ile Batı eksenli dış politika izleme gayretindeki yakın çevresindeki ülkelere kuvvet kullanma tehdidini göstermiştir. Ukrayna'nın doğusundaki çatışmalar kültürel ve etnik olarak bölünmüş ülkeler için Rusya'nın müdahale biçimi ile ilgili bir fikir vermektedir. Avrupa'nın enerji ihtiyacının önemli bir kısmını sağlayan Rusya, kendisine uygulanan yaptırımlar karşısında enerjiyi önemli bir koz olarak elinde tutmaktadır. Rusya'nın Suriye'de gücünü artırması Suriye'nin dışında Doğu Akdeniz'de geniş alanda yeni nüfuz alanları elde etmesini sağlamıştır. Rusya'nın Kuzey Afrika'daki faaliyetleri, Suriye'de rejimin ayakta tutulması ve askeri limanların güvenliğinin sağlanması sonucunda gerçekleştiğinden Suriye müdahalesi Rusya için gelecekte daha cazip ekonomik, siyasi ve askeri kazanımların önünü açmıştır. Rusya, Cezayir ile ilişkilerini geliştirmiş ve Libya iç savaşına daha fazla müdahale etme imkânı bulmuştur (İnat, 2019).

ABD'nin Avrupalı müttefikleri ile birlikte Ukrayna'yı, jeopolitiğini ve kendisi için ifade ettiği anlamı görmezden gelerek, Rusya'nın görüş alanından çıkarmaya çalışması ve Batı'ya eklemek amacıyla NATO'nun genişleme alanı içine alması Ukrayna krizinin temel sebebi olarak görülmektedir. Bu bağlamda doğuya doğru genişleme ve Batı tarafından Ukrayna'da Turuncu Devrimin desteklenmesi sorunun ilk adımları olarak değerlendirilmiştir. Rusya tarafından Batı'nın genişleme politikaları 1990'lardan itibaren ret edilmiş ve NATO üssüne döneceği düşüncesiyle Kırım işgal ve ilhak edilmiş, ayrıca ülkenin batısı ve doğusu arasında güvensizlik ortamı oluşturularak ve dikkatler doğudaki Donbass bölgesine yöneltilerek ülkenin istikrarsızlaşması sağlanmıştır. Batı'nın Ukrayna'nın Rusya için önemini kabul ederek Rus karşıtlarını desteklememesi ülke içindeki çatışmaların durması açısından önem arz ettiği, NATO ve Rusya arasında sıkışmış, ekonomik sorunlarla boğuşan bir Ukrayna yerine egemen bir Ukrayna'nın Batı değerlerinin savunulması için önemli bir örnek teşkil edeceği savunulmuş (Mearsheimer, 2014, s. 77-87), ancak süreç bu düşüncenin aksi yönde ilerleyerek Rusya'nın Ukrayna müdahalesinin önü açılmıştır.

Rusya'nın itirazlarına rağmen NATO'nun genişleme kararı Rusya'da devletçi düşünce yapısının tekrar egemen olmasının önünü açmıştır. Rus bakış açısıyla devletçilik "saygı ve tanınmanın yalnızca güçten gelebileceğini ve zayıflığın saygıya layık olmadığını" varsaymaktadır. NATO'nun genişletilme süreci dışında bırakılması, Rusya tarafından Batı'nın "güç oyunları oynadığı ve Rusya'nın geçici zayıflığından yararlanmaya çalıştığı" şeklinde algılanmıştır. Dolayısıyla Rusya içinde milliyetçiler haklı çıktıklarını savunmuş, liberaller dâhil birçok siyasetçi ve aydın NATO'nun genişlemesini "tehlikeli ve tehditkâr bir gelişme" olarak görmüştür (Tsygankov, 2016, s. 98).

Vladimir Putin'in 12.07.2021 tarihli makalesi ve 21.02.2022 tarihli konuşması birlikte incelendiğinde ikisinin de ortak noktasını Rusya'nın ve Ukrayna'nın tarihsel ve akrabalık bağları üzerine yapılan derin vurgu oluşturmaktadır. Ukrayna ve Rus halklarının bir bütün olduğunu savunan Putin'in makalesi ve konuşması ile ilgili olarak üzerinde değerlendirme yapılmasını gerektiren stratejik konu bu metinlerde geçen bazı bölgelerin hali hazırdaki ve gelecekteki statüleridir. Kırım, Sivastopol, Donetsk ve Lugansk'tan başka bazı ülke ve bölge isimlerini Putin'in özellikle zikretmesi "ülkelerin geleceklerini halkları belirleyecektir" sözüyle birlikte değerlendirildiğinde: Litvanya ve Polonya gibi ülkeler ile Ukrayna içinde Kiev, Odessa ve Zaporijya gibi şehirlere yapılan atıf Putin'in bu ülke ve şehirlerin geleceğine dair vizyonunu yansıtmaktadır. Donetsk'in ve Lugansk'ın bağımsızlığının kabul edilmesi sonrasında, Kırımdakine benzer bir ilhakın gerçekleşmesinin sürpriz olarak görülmemesi gerekmektedir. Ayrıca Kiev'in, Odessa'nın ve Zaporijya'nın Ukrayna içindeki geleceği ile Polonya ve Litvanya'nın egemen ülkeler olarak Rusya tarafından hedef alınmaları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda Polonya ve Litvanya'nın Rusya karşıtı ve Ukrayna'nın

AB'ye katılımını desteklediğine dair yaptıkları deklarasyon bu tehlikenin işaretlerinin bu ülkeler tarafından alındığını göstermektedir (Zelenskiy, 2022).

Putin (2022) Rus dış politikasının üç önemli argümanının altını çizmektedir. Bunlar NATO'nun daha fazla genişlemesini önlemek, NATO'nun Rus sınırlarına saldırı silahı sistemleri yerleştirmesini önlemek ve Avrupa'daki askeri potansiyelinin ve altyapısının, Rusya-NATO Kuruluş Yasası'nın imzalandığı 1997 yılına geri dönmesini sağlamaktır.

Rusya küresel tehditlere cevap verebilmek için yakın çevresindeki sorunlu bölgelerle ilgili adım atmak zorunda kalmış gibi davranmaktadır. 2020 yılında meydana gelen Azerbaycan-Ermenistan çatışmasında Rusya'nın müdahalesi/müdahalesizliği bunun ilk somut işareti olarak görülebilir. Özellikle Çin'in Bir Kuşak Bir Yol projesi üzerindeki problemler bölgelerde sorunların çözülmesinde oynayacağı rol Rusya'nın üzerindeki ekonomik, siyasi ve askeri yükü hafifleterek hem onun bu projenin değerli bir ortağı olmasını hem de bölgesel ve küresel çıkarları üzerinde olumlu etki etme potansiyelini ortaya çıkarmaktadır.

Rusya, küresel ve bölgesel kurumların yaşadığı dönüşümler çerçevesinde BM'yi halen en önemli uluslararası kurum olarak görmektedir. Ancak Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinin birbirleri arasındaki anlaşmazlıklar ve uluslararası hukuka aykırı tek taraflı askeri müdahaleler örgütün etkisini sınırlamaktadır. Bu açıdan Rusya henüz alternatifi olmayan BM'nin uluslararası alandaki etkinliğini artırma çabalarını kendi çıkarları doğrultusunda desteklemektedir (Timofeev, 2017, s. 10). Küreselleşme sürecinde AB ve ABD tarafından yayılan çok taraflılık ilkesi, Rusya'nın Batı tarafından oluşturulan uluslararası kurumlara katılmasını şart koşmaktadır. Ancak bu tür bir yaklaşım Rusya tarafından gerçekte kolektif tek taraflılığın tezahürü olarak eleştirilmekte ve Rusya'nın bu eleştirel yaklaşımı çok kutuplu bir dünya için alternatif görüşler sunmaktadır (Makarychev & Morozov, 2011, s. 369).

Çatışmaya dönük eğilimlerin küreselleşmenin kazanımlarını ortadan kaldırma riskini ortaya çıkardığı bugün aşıkardır. Küresel değerlerin hakim kılındığı bir coğrafi alan yaratmaktansa bölgenin tamamen ve her anlamda güvenlikleştirildiği günümüzde barış için tarihe geri dönülmesi gerekmektedir. Tüm bu zorluklarla mücadele etmek için Rusya'nın küresel sisteme uyum sağlaması da zorunluluktur (Tsygankov, 2016, s. 272).

Kaynakça

- Ateş, D. (2006). Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu? Doğu Üniversitesi Dergisi, 7(1), 25-38.
- Aydın, A. (2015). Küresel Mücadele Politikaları: Orta Asya'da Rusya, ABD ve Çin. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 6(13), 1-11.
- Aydın, M. (1996). Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 51(1), 71-93. doi:https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001917
- Ağır, B. S. (2015). Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 11(22), 97-131.
- Bauman, Z. (2012). Küreselleşme Toplumsal Sonuçları (4. b.). (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baysoy, E. (2009). Rusya, AB, ABD İlişkileri Bağlamında Enerjinin Ekonomi Politikası ve Küreselleşmenin Jeopolitiği. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 5(10), 59-82.
- Bourdieu, P. (2006). Karşı Ateşler. (H. Yücel, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Brzezinski, Z. (1998). The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostategic Imperatives (12 b.). New York: Basic Books.
- Brzezinski, Z. (2012). Stratejik Vizyon: Amerika ve Küresel Güç Buhranı . (S. Yalçın , & A. T. Orhan, Çev.) İstanbul: Timaş Yayınları.

- Castells, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Ağ Toplumunun Yükselişi* (2. b., Cilt 1). (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Daalder, I., & Goldgeier, J. (2006). Global NATO. *Foreign Affairs*, 85(5), 105-113.
- Demirel, E. (2019). Rus Dış Politikasında Güvenlik faktörü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 243-265.
- Dugin, A. (2000). *Osnovı Geopolitiki*. Moskva: Arktogeia-Tsentr.
- Dugin, A. (2007, 12 14). *Geopolitika Postmoderna: Vremena Novıh İmperii Ocherki Geopolitiki XXI Veka*. Sankt-Peterburg: Amfora. 02 13, 2022 tarihinde Geopolitika Postmoderna: http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm#_Toc185403779 adresinden alındı
- Frederick, B., Povlock, M., Watts, S., Priebe, M., & Geist, E. (2017). *Assessing Russian Reactions to U.S. and NATO Posture Enhancements*. Santa Monica, CA: RAND Corporation. 02 13, 2022 tarihinde https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1879.html adresinden alındı
- Fukuyama, F. (1989). The End of History? *The National Interest*(16), 3-18.
- Giddens, A. (2000). *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi*. (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Hallams, E. (2009). NATO at 60: Going Global? *International Journal*, 64(2), 423-450.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., & Perraton, J. (1999). *Globalization. Global Governance*, 5(4), 484-496.
- Huntington, S. P. (2015). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması* (14. b.). (M. Turhan, & C. Y. Soydemir, Çev.) İstanbul: Okyanus Yayınları.
- İnat, K. (2019, 01 23). Rusya, Suriye’de Ne İstiyor? 06 10, 2021 tarihinde SETA: <https://www.setav.org/rusya-suriyede-ne-istiyor/> adresinden alındı
- Kan, K. (2011). Globalleşmenin Uluslararası İlişkilere Etkileri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*(1), 1-10.
- Karabulut, B. (Güz 2009). Küreselleşme Sürecinde Güvenlik Alanında Değişimler: Karadeniz’in Güvenliğini Yeniden Düşünmek. *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt: 6, Sayı: 23, Güz 2009, s.1-11., 6(23), 1-11.
- Keohane, R. O. (2002). *Power and Governance in a Partially Globalized World*. New York: Routledge.
- Kollmeyer, C. (2014). *Glocalization and the Simultaneous Rise and Fall of Democracy at the Century’s End*. R. Robertson (Dü.) içinde, *European Glocalization in Global Context* (s. 171-189). New York: Palgrave Macmillan.
- Kramer, F. D. (2013). *NATO Global Partnerships: Strategic Opportunities and Imperatives in a Globalized World*. Washington: Atlantic Council. 02 13, 2022 tarihinde https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep03573.pdf?refreqid=excelsior%3A8fdbd148f15809cde5069b3037d1407e&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&origin= adresinden alındı
- Kurt, S. (2018). Neo-Avrasyacı Perspektiften Rusya Federasyonu’nun Güvenlik Algısı. *Güvenlik Stratejileri*, 14(28), 91-125.
- Lapenko, M. (2014). The Ukrainian Crisis and its Effect on the Project to Establish a Eurasian Economic Union. *Connections*, 14(1), 121-136.
- Leonova, O. G. (2018). *Kontseptualizatsiya Ponyatiya Globalizatsiya v Sovremennoy Nauke. Vek Globalizatsii*, 15-23.
- Makarychev, A., & Morozov, V. (2011). Multilateralism, Multipolarity, and Beyond: A Menu of Russia's Policy Strategies. *Global Governance*, 17(3), 353-373.

- Makarychev, A., & Sergunin, A. (2000). Globalization. K. Segbers, & K. Imbusch (Dü) içinde, *The Globalization of Eastern Europe: Teaching International Relations Without Borders* (s. 397-424). Hamburg: Lit.
- Mearsheimer, J. J. (2014). Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin. *Foreign Affairs*, 93(5), 77-89.
- Medvedev, D. (2009, 05 13). *Strategiya Natsionalnoi Bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii do 2020 Goda*. 06 10, 2021 tarihinde President Rossii: <http://kremlin.ru/supplement/424> adresinden alındı
- Mercier, S. (2016, 04 29). The Legality of Russian Airstrikes in Syria and 'Intervention by Invitation'. 06 09, 2021 tarihinde E-International Relations: <https://www.e-ir.info/2016/04/29/the-legality-of-russian-airstrikes-in-syria-and-intervention-by-invitation/> adresinden alındı
- NATO. (1997, 05 27). *Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation*. 02 13, 2022 tarihinde North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm adresinden alındı
- NATO. (2008, 04 03). *Issued by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Bucharest*. 02 13, 2022 tarihinde Bucharest Summit Declaration: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm adresinden alındı
- NATO. (2022, 02 11). *Exercises to Commence in Norway: Brilliant Jump 2022 and Cold Response 2022*. 02 13, 2022 tarihinde Media Advisory: https://jfcbs.nato.int/systems/file_download.ashx?pg=3139&ver=4 adresinden alındı
- NATO. (2022, 01 11). *Relations with Ukraine*. 02 13, 2022 tarihinde NATO Topics: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm adresinden alındı
- NATO 2030 Young Leaders Group. (2021). *NATO 2030: Embrace the Change, Guard the Values*. Brussels: NATO. 02 13, 2022 tarihinde https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/2/pdf/210204-NATO2030-YoungLeadersReport.pdf adresinden alındı
- Nogayeva, A. (Yaz 2012). ABD, Rusya ve Çin'in Nüfuz Mücadelesinde Orta Asya: Araçlar ve Süreçler. *BİLİG Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*(62), 183-204.
- Perovic, J. (2004). Regionalisation Trends in Russia: Between the Soviet Legacy and the Forces of Globalisation. *Geopolitics*, 9(2), 342-377.
- Prezident Rossii . (2022, 02 21). 02 23, 2022 tarihinde *Podpisanie Dokumentov o Priznanii Donetskoy i Luganskoy Narodnih Respublik*: <http://kremlin.ru/events/president/news/67829> adresinden alındı
- Putin, V. (2000, 01 10). *O Kontseptsii Natsionalnoy Bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii*. 06 01, 2021 tarihinde Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/14927> adresinden alındı
- Putin, V. (2007, 02 10). *Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy*. 06 10, 2021 tarihinde Kremlin: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034> adresinden alındı
- Putin, V. (2014, 04 20). *Concept of the Russian Federation's State Policy in the Area of International Development Assistance*. 06 01, 2021 tarihinde The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation: https://www.mid.ru/en_GB/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/64542 adresinden alındı
- Putin, V. (2014, 04 17). *Direct Line with Vladimir Putin*. 02 13, 2022 tarihinde President of Russia: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20796> adresinden alındı

- Putin, V. (2016, 12 05). Ob Utverjdenii Doktrini İnformatsionnoy Bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii. 06 01, 2021 tarihinde Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii: <http://kremlin.ru/acts/bank/41460> adresinden alındı
- Putin, V. (2016, 11 30). Ob Utverjdenii Kontseptsii Vneshney Politiki Rossiyskoy Federatsii. 06 01, 2021 tarihinde Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii: <http://kremlin.ru/acts/bank/41451> adresinden alındı
- Putin, V. (2021, 07 12). Article by Vladimir Putin "On the Historical Unity of Russians and Ukrainians". 02 13, 2022 tarihinde President of Russia: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181> adresinden alındı
- Putin, V. (2022, 02 21). Obrashenie Prezidenta Rossiyskoy Federatsii. 02 23, 2022 tarihinde Prezident Rossii: <http://kremlin.ru/events/president/news/67828> adresinden alındı
- Putin, V. (2022, 02 22). Vladimir Putin Otvetil na Voprosı Jurnalistov. 02 23, 2022 tarihinde Prezident Rossii: <http://kremlin.ru/events/president/news/67838> adresinden alındı
- Ritzer, G. (2010). *Globalization: a Basic Text*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: SAGE Publications.
- Rossiyskaya Gazeta. (2022, 01 26). Severniy Flot Nachal Ucheniya s Arkticheskoy Ekspeditsionnoy Gruppirovkoy Voisk. 02 13, 2022 tarihinde Rossiyskaya Gazeta: <https://rg.ru/2022/01/26/reg-szfo/severnyj-flot-nachal-ucheniia-s-arkticheskoy-ekspedicionnoj-gruppirovkoj-vojsk.html> adresinden alındı
- Sönmez, A. S. (2010). Moskova'nın Kutuplaşma Çabaları: Putin Dönemi Rus Dış Politikası. *Avrasya Etüdleri*, 37(1), 37-76.
- Sarotte, M. E. (2014). A Broken Promise? What the West Really Told Moscow About NATO Expansion. *Foreign Affairs*, 93(5), 90-97.
- Scheffer, J. d. (2008, 11 04). Remarks by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the Clingendael Institute. 02 13, 2022 tarihinde Global NATO?: https://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_21123.htm adresinden alındı
- Scheffer, J. d. (2009, 07 20). Speech by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at Chatham House, London, UK. 02 13, 2022 tarihinde The Future of the Atlantic Alliance: Jaap de Hoop Scheffer adresinden alındı
- Sergunin, A. (2005). Global Challenges to Russia's National Security: Any Chances for Resisting/Bandwagoning/Adapting/Contributing to an Emerging World Order? E. Aydınlı , & J. N. Rosenau (Dü) içinde, *Globalization, Security, and the Nation-state: Paradigms in Transition* (s. 117-134). Albany: State University of New York Press.
- Shaw, M. (2000). *Theory of Global State: Globality as Unfinished Revolution*. New York: Cambridge University Press.
- TASS. (2021, 09 10). Russia Kicks Off Arctic Military Drills to Secure Sea Route. 02 13, 2022 tarihinde The Moscow times: <https://www.themoscowtimes.com/2021/09/10/russia-kicks-off-arctic-military-drills-to-secure-sea-route-a75016> adresinden alındı
- Timofeev, I. (2017). *Theses on Russia's Foreign Policy and Global Positioning*. Moscow: Center for Strategic Research and Russian International Affairs Council.
- Topuz , Z. Ç. (2016). Küreselleşmenin Ulus-Devlete Etkileri. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 13-26.
- Tsygankov, A. P. (2016). *Russia's Foreign Policy Change and Continuity in National Identity* (4. b.). Maryland: Rowman & Littlefield.
- United Nations. (1994, 12 05). Memorandum on Security Assurances in Connection with Ukraine's Accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons . 02 12, 2022 tarihinde Memorandum No. 52241:

- <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%203007/Part/volume-3007-I-52241.pdf> adresinden alındı
- Voloh, O. V., & Vasilyeva, N. (2012). Globalizatsiya: Ugroza i Bızov dlya Natsionalnoy Bezopasnosti Rossii. Vestnik Omskovo Universiteta, 3(65), 306-310.
- Wallerstein, I. (2011). Dünya-Sistemleri Analizi: Bir Giriş. (E. Abadoğlu, & N. Ersoy, Çev.) İstanbul: BGST Yayınları.
- Wolff, A. T. (2015). The Future of NATO Enlargement After the Ukraine Crisis. International Affairs, 1103–1121.
- Yeltsin, B. (1992, 03 05). Zakon Rossiyskoy Federatsii O Bezopasnosti . 06 07, 2021 tarihinde Dom Sovetov Rossii: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102144301&backlink=1&&nd=102015025> adresinden alındı
- Yeltsin, B. (1997, 12 17). Ob Utverjdenii Kontseptsii Natsionalnoy Bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii. 06 09, 2021 tarihinde Ukaz Prezidenta Rossiyskoy Federatsii: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/11782/page/1> adresinden alındı
- Zelenskiy, V. (2022, 02 23). Sovmestnoe Zayavlenie Prezidenta Ukrainı, Prezidenta Litovskoy Respubliki i Prezidenta Respubliki Polsha v Svyazi s Resheniem Rossiyskoy Federatsii Priznat Tak Nazıvaemie DNR i LNR. 02 23, 2022 tarihinde Prezident Ukrainı: <https://www.president.gov.ua/ru/news/spilna-zayava-prezidenta-ukrayini-prezidenta-litovskoyi-resp-73077> adresinden alındı
-